

GROEP 3
GROEP 4
GROEP 5
GROEP 6
GROEP 7
GROEP 8

S.I.O.
Middelbaar onderwijs

Kinderliteratuur

HANDLEIDING VOOR DE LEERKRACHT

Slimme Taal

Verantwoording

© 2004 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Auteurs: Projectgroep Slimme Taal bestaande uit Ellis Bronkhorst, Nora Steenbergen-Penterman, Resi Meijer, Sylvia Drent, Marit van der Veer en Manon Hulsbeek

Met medewerking van: Herma Meupelenberg

Omslag: Queenie Productions, Delden

Besteladres

SLO, Werken aan leren

Afdeling Verkoop

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 305

Internet: <http://catalogus.slo.nl>

E-mail: verkoop@slo.nl

Downloadadres handleidingen

www.infohoogbegaafd/publicaties/slo

Slimme Taal omvat:

- het thema *Kranten en Tijdschriften* bestaande uit:
 - werkboekjes voor de groepen 3 tot en met 8 (te bestellen)
 - bijbehorende handleidingen per groep (te downloaden)
- het thema *Kinderliteratuur* bestaande uit:
 - werkboekjes voor de groepen 3 tot en met 8 (te bestellen)
 - bijbehorende handleidingen per groep (te downloaden)
- een algemene handleiding (te downloaden)

De bij de werkboekjes horende handleidingen voor de leerkracht en de algemene handleiding zijn te downloaden via www.infohoogbegaafd.nl/publicaties/slo.

De werkboekjes zijn te bestellen via de afdeling Verkoop van SLO. Elk werkboekje is afzonderlijk te bestellen, maar de thema's zijn ook als complete set verkrijgbaar. De bestelnummers treft u aan in de algemene handleiding.

Kinderliteratuur

Schrijven voor een bepaalde leeftijdscategorie

(7.1)

LESDOELEN

Op de leskaart staat vermeld:

- De leerling leert verschillen ontdekken tussen boeken voor kinderen van verschillende leeftijden.

Overig:

- De leerling kan kenmerken noemen van boeken voor verschillende leeftijdscategorieën.
- De leerling kan zelf een verhaaltje schrijven voor een bepaalde leeftijdscategorie.

ALGEMENE INFORMATIE

Beginsituatie

-

Tijdsindicatie

Ongeveer 3 - 4 uur

Materiaal

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek
- tekenblaadje (keuzeopdracht)

Uitvoering

Opdrachten: alleen
schriftelijk

Afsluiting: samen

Keuzeopdr.: samen
schriftelijk/doe

VOORBEREIDING

Voor de afsluiting van deze opdracht zijn een paar kinderen nodig van de leeftijdscategorie die door de leerling als doelgroep is gekozen voor het zelf te schrijven verhaal. Als dat kinderen zijn die in een andere groep zitten, dan vereist dat wellicht wat vooroverleg tussen u en de leerkracht van de betreffende leeftijdsgroep. Ook bij de keuzeopdracht zijn leerlingen uit een andere groep nodig (de kleutergroep). Bereid uw collega van de kleutergroep voor op een eventueel verzoek van de leerling om het zelfgeschreven prentenboek voor te mogen lezen aan kleuters.

INSTRUCTIE EN BEGELEIDING

Opdracht 1 Eventueel kunt u de leerling even op weg helpen met het zoeken van boeken voor een bepaalde leeftijdscategorie. Het is hierbij een voordeel als uw schoolbibliotheek al verdeeld is in leeftijdscategorieën. Wijs de leerling anders op de plaatsen in een boek (kaft en voorin en achterin) waar vermeld kan staan voor welke leeftijden het boek bedoeld is.

U kunt de leerling, indien nodig, op weg helpen door voorbeelden te noemen van verschillen tussen boeken voor verschillende leeftijden. U verwijst bijvoorbeeld naar het feit dat boeken voor kleuters vaak grote illustraties bevatten en dat er weinig tekst in staat of naar het feit dat boeken voor de categorie 10 tot en met 12 jaar vaak gaan over wat serieuzere onderwerpen en daarbij vaak ook veel dikker zijn.

Opdracht 2 Als de leerling bij opdracht 1 geen overeenkomsten heeft opgeschreven, vraag hem dan of hij doelgroepkenmerken kan bedenken die gelden voor twee van de drie categorieën.

Opdracht 3 Voordat de leerling aan opdracht 3 begint is het belangrijk dat u opdracht 1 en 2 hebt nagekeken en de leerling van feedback heeft voorzien. De leerling moet namelijk bij

het schrijven van het verhaal uitgaan van de goede doelgroepkenmerken en algemene voorwaarden.

Afsluiting Let erop dat de leerling inderdaad zijn verhaal verbetert op grond van het commentaar dat de doelgroep geeft.

Keuzeopdracht 1 Laat de leerling verslag doen van zijn bevindingen bij het voorlezen van zijn of haar prentenboek.

BEOORDELING

Naast de mate waarin de leerling in staat is op zijn eigen leerproces te reflecteren (zie voor richtlijnen de algemene handleiding) zijn de volgende inhoudelijke aandachtspunten bij de beoordeling van belang:

Opdracht 1 • Heeft de leerling voor elke leeftijdscategorie twee boeken kunnen vinden en hoe is hij daarbij te werk gegaan?
• Kon de leerling per leeftijdscategorie een aantal doelgroepkenmerken opnoemen?

Voorbeelden kenmerken kleuters:

- veel illustraties
- illustraties in kleur
- grote letters
- zeer eenvoudige thema's
- vaak dieren en fantasiefiguren in de hoofdrol

Voorbeelden kenmerken 6 tot en met 9 jaar:

- af en toe een illustratie
- illustraties in zwart-wit
- vaak aangepast lettertype
- thema's redelijk eenvoudig
- hoofdpersonen waarin men zich verplaatsen kan
- op een bepaald AVI-niveau geschreven

Voorbeelden kenmerken 10 tot en met 12 jaar:

- serieuze thema's
- zonder illustraties
- 'volwassen' lettertype
- omvangrijke boeken komen vaak voor
- hoofdpersonen die wat verder van leerling af kunnen staan

Opdracht 2 Heeft de leerling drie overeenkomsten of algemene voorwaarden genoemd?

Voorbeelden algemene voorwaarden:

- Je moet rekening houden met wat je doelgroep leuk vindt/interesseert.
- Als je voor kinderen schrijft is verbeeldingskracht en fantasie heel belangrijk.
- Je moet goed weten wat je doelgroep kan begrijpen. Dit geldt zowel voor de keuze van het thema, als ook voor de woordkeus, de lengte van de zinnen, detaillering van illustraties, enzovoort.

Opdracht 3 • Heeft de leerling gebruik gemaakt van de kenmerken genoemd bij opdracht 1 en 2?
• Is het verhaal geschikt voor de doelgroep?
• Bestaat het verhaal uit ongeveer 250 woorden (of 100 woorden indien het gaat om een verhaal voor kleuters)?

Afsluiting Heeft de leerling zijn verhaal aangepast aan de hand van het commentaar dat hij gekregen heeft?

Keuzeopdracht 1 • Voldoet het prentenboek aan de kenmerken van een prentenboek met andere woorden wordt het verhaal voor een heel groot deel verteld door de plaatjes?
• Getuigt de inhoud van het prentenboek van enige originaliteit?
• Kan de leerling verslag doen van zijn bevindingen bij het voorlezen?

Kinderliteratuur

Gedichten voor kinderen

(7.2)

LESDOELEN

Op de leskaart staat vermeld:

- De leerling leert wat de kenmerken zijn van een gedicht en leert zelf een gedicht schrijven.

Overig:

- De leerling kan aangeven wat het verschil is tussen een gewoon verhaaltje en een gedicht.
- De leerling kan aangeven welke gevoelens naar voren komen in een gedicht.

ALGEMENE INFORMATIE

Beginsituatie

-

Tijdsindicatie

Ongeveer 1 - 2 uur

Materiaal

- lijntjespapier
- pen/potlood
- gedichtenbundel voor kinderen
- internet

Uitvoering

Opdrachten: alleen
 schriftelijk

Afsluiting: aleen

Keuzeopdr.: alleen
 schriftelijk

VOORBEREIDING

Het kan handig zijn om vooraf even te kijken of er gedichtenbundels in de schoolbibliotheek aanwezig zijn. Zo niet, dan kunnen er eventueel vooraf gedichtenbundels uit de openbare bibliotheek geleend worden of de leerling kan hiervoor zelf naar de bibliotheek gaan.

Indien er in de taalmethode die op school wordt gebruikt iets te vinden is over de kenmerken van gedichten dan is het wellicht zinvol om de leerling hier even op te wijzen.

Voor keuzeopdracht 2 is een medeleerling nodig die enigszins vertrouwd is met de leerling en die zijn gedicht serieus zal nemen.

INSTRUCTIE EN BEGELEIDING

- Opdracht 1* Als er op uw school al langer wordt gewerkt met Slimme Taal dan is het goed mogelijk dat de leerling al in werkboekjes van eerdere groepen in aanraking is gekomen met het verschijnsel rijmschema (groep 3, 4 en 5). Wijs de leerling er eventueel op dat zinnen met dezelfde eindklank eenzelfde letter in een rijmschema krijgen en dat naast de letters a en b ook de letters c en d binnen rijmschema's gebruikt kunnen worden.
- Opdracht 2* Het kan zijn dat de leerling enige hulp nodig heeft om gedichtenbundel te vinden. Eventueel kunt u als voorbeeld verwijzen naar de gedichtenbundels die in de inleiding genoemd worden.
- Opdracht 3* -
- Opdracht 4* -
- Afsluiting* Bespreek de opdrachten met de leerling.

- Keuzeopdracht 1* -
- Keuzeopdracht 2* Het is de bedoeling dat eerst de dichtvorm wordt gekozen en vervolgens pas het gedicht wordt geschreven, niet andersom.

BEOORDELING

Naast de mate waarin de leerling in staat is op zijn eigen leerproces te reflecteren (zie voor richtlijnen de algemene handleiding) zijn de volgende inhoudelijke aandachtspunten bij de beoordeling van belang:

- Opdracht 1* Heeft de leerling voor beide gedichten het juiste rijmschema gevonden?
Voor het gedicht 'UU' is dit: a-a, b-b, (c-c). Dit wordt een 'gepaard rijm' genoemd.
Voor het gedicht 'Zee' is dit: a-b-c-b. Dit wordt een 'gebroken rijm' genoemd.
- Opdracht 2*
- Heeft de leerling een redelijk aantal gedichten gelezen (8-10)?
 - Kan de leerling vijf kenmerken van een gedicht noemen? Hierbij kunt u denken aan de volgende kenmerken die niet in elk gedicht voorkomen, maar die wel als kenmerk van een gedicht genoemd kunnen worden:
 - het bevat vaak coupletten
 - de coupletten van een gedicht hebben een bepaald dichtpatroon/rijmschema
 - er komen zinnen in voor met overeenkomsten in klanken
 - er komen zinnen in voor met woorden met dezelfde beginletters
 - er komen zinnen in voor met woorden met dezelfde eindklanken
 - het bevat zinnen met op de laatste lettergreep een klemtoon
 - het bevat zinnen met een terugkerende afwisseling in beklemtoonde en onbeklemtoonde lettergrepen (cadans)
 - het bevat regels van gelijke lengte (gelijk aantal lettergrepen)
 - het bevat een bepaalde hoeveelheid aan regels (versformaat)
- Opdracht 3*
- Is de leerling in staat om een verhaaltje om te zetten in een gedicht?
 - Heeft de leerling gebruik gemaakt van kenmerken die hij bij opdracht 2 heeft genoemd?
 - Getuigt het gedicht van originaliteit?
- Opdracht 4*
- Heeft de leerling minstens drie gedichten kunnen vinden die gevoelens uitdrukken?
 - Is de leerling in staat om aan te geven welk gevoel uit het gedicht naar voren komt?
- Afsluiting*
- Kan de leerling formuleren wat hij van deze leskaart geleerd heeft?
- Keuzeopdracht 1*
- Is de leerling in staat om een gedicht te maken waarvan alle regels dezelfde eindklank hebben?
 - Getuigt het gedicht van creativiteit?
- Keuzeopdracht 2*
- Heeft de leerling eerst een dichtvorm (rijmschema) gekozen en toen een gedicht met die vorm geschreven?
 - Kan de leerling weergeven wat de reacties waren van zijn medeleerling?

Kinderliteratuur

Werkelijkheid of niet?

(7.3)

LESDOELEN

Op de leskaart staat vermeld:

- De leerling leert wat het onderscheid is tussen een realistisch verhaal en een fantasieverhaal.

Overig:

- De leerling is in staat om zelf een realistisch verhaal te schrijven.
- De leerling is in staat om zelf een fantasieverhaal te schrijven.

ALGEMENE INFORMATIE

Beginsituatie

-

Tijdsindicatie

Ongeveer 2 - 3 uur

Materiaal

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek

Uitvoering

Opdrachten: alleen
schriftelijk/doe

Afsluiting: samen

Keuzeopdr.: alleen
doe

VOORBEREIDING

Om de leerling een paar voorbeelden van fantasie- en realistische verhalen te laten zien, zou u van beide categorieën een of meer boeken kunnen zoeken.

INSTRUCTIE EN BEGELEIDING

Opdracht 1 -

Opdracht 2 -

Opdracht 3 U kunt de leerling helpen door samen een onderwerp te kiezen. Als de leerling moeilijk op gang komt, laat hem dan voor elk verhaal eerst een paar vragen beantwoorden:

- Wie wordt de hoofdpersoon van je verhaal? Er mogen natuurlijk ook meerdere hoofdpersonen in voorkomen.
- Wat maakt de hoofdpersoon mee?
- Wie komen er nog meer in het verhaal voor?
- Waar speelt het zich af?
- Wanneer (in welke tijd) speelt het zich af?

Opdracht 4 -

Afsluiting U bespreekt de opdracht met de leerling.

Keuzeopdracht 1 -

BEOORDELING

Naast de mate waarin de leerling in staat is op zijn eigen leerproces te reflecteren (zie voor richtlijnen de algemene handleiding) zijn de volgende inhoudelijke aandachtspunten bij de beoordeling van belang:

- Opdracht 1* Is de leerling in staat zijn mening weer te geven?
- Opdracht 2*
- Heeft de leerling van beide genres een boek kunnen vinden?
 - Kan de leerling goed aangeven waarom het boek dat hij heeft uitgekozen realistisch is of juist een fantasieverhaal bevat?
- Opdracht 3*
- Heeft de leerling twee verhalen van minimaal 200 woorden geschreven?
 - Gaan ze over hetzelfde onderwerp?
 - Zijn het twee verschillende verhalen geworden, waarbij de ene versie inderdaad realistisch is en de andere versie fantasie-elementen bevat?
 - Heeft de leerling zijn mening over het schrijfgemak en het plezier in het schrijven goed beargumenteerd?
- Opdracht 4*
- Heeft de leerling die verhaalelementen aangegeven die ook echt zouden moeten veranderen om echt gebeurd te kunnen zijn? (Het gaat voor alle duidelijkheid om voorbeelden van dingen die in werkelijkheid niet zouden kunnen gebeuren of niet zouden kunnen bestaan.)
- Afsluiting* -
- Keuzeopdracht 1* Is de leerling in staat om aan te geven welke elementen je zou moeten toevoegen /veranderen zodat het een fantasieverhaal wordt.

Kinderliteratuur

En ze leefden nog lang en gelukkig ...

(7.4)

LESDOELEN

Op de leskaart staat vermeld:

- De leerling leert in hoeverre je aan de hand van een gedeelte van een verhaal voorspellingen kunt doen over het verloop van de rest van het verhaal.

Overig:

- De leerling kan aangeven welke factoren een rol spelen bij het kunnen doen van een voorspelling over het einde van een verhaal.

ALGEMENE INFORMATIE

Beginsituatie

De leerling heeft al eens eerder voorspellingen gedaan over de afloop van een verhaal.

Tijdsindicatie

Ongeveer 3 - 4 uur

Materiaal

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek

Uitvoering

Opdrachten: alleen
schriftelijk/doe

Afsluiting: alleen

Keuzeopdr.: alleen
schriftelijk

VOORBEREIDING

Het is handig om vooraf even te kijken of er verhalenbundels in de schoolbibliotheek aanwezig zijn (is nodig voor opdracht 3). Zo niet, dan kunnen er eventueel vooraf verhalenbundels uit de openbare bibliotheek geleend worden (door uzelf of door de leerling).

INSTRUCTIE EN BEGELEIDING

Opdracht 1 Indien er in het eerste hoofdstuk nog onvoldoende gegevens bekend zijn om een afloop te kunnen voorspellen, raad de leerling dan aan om ook het tweede hoofdstuk te lezen.

Opdracht 2 -

Opdracht 3 -

Afsluiting U bespreekt deze opdracht met de leerling.

Keuzeopdracht 1 -

BEOORDELING

Naast de mate waarin de leerling in staat is op zijn eigen leerproces te reflecteren (zie voor richtlijnen de algemene handleiding) zijn de volgende inhoudelijke aandachtspunten bij de beoordeling van belang:

Opdracht 1 • Heeft de leerling van drie boeken het eerste hoofdstuk gelezen?

• Heeft de leerling drie bijpassende eindes bedacht en opgeschreven?

Opdracht 2 • Kan de leerling aangeven of zijn voorspelling overeenkomt met het werkelijke einde van het boek?

- Kan de leerling aangeven in welke gevallen het einde van een verhaal makkelijk of juist moeilijk te voorspellen is? Het einde is bijvoorbeeld makkelijker te voorspellen wanneer in het eerste hoofdstuk al wat richting gegeven wordt aan het verdere verloop van het verhaal. Voorspellen is bij het genre sprookjes of bij een verhaal waarbij goed en kwaad duidelijk gescheiden zijn ook makkelijker te voorspellen. Van detectives is het plot juist moeilijk te voorspellen; daar doe je er een heel boek over om erachter te komen wat er precies gebeurd is en word je soms zelf bewust door de schrijver op het verkeerde been gezet!
- Opdracht 3*
- Komt het door de leerling geschreven middengedeelte ongeveer overeen met het echte middengedeelte van het gelezen verhaal?
 - Kon de leerling een plausibele verklaring bedenken voor het al dan niet (ongeveer) overeenkomen van het echte en door hem geschreven middengedeelte?
- Afsluiting* -
- Keuzeopdracht 1*
- Is de leerling in staat een goede opzet te maken voor een vervolgboek?
 - Gebruikt hij in zijn opzet 'ingrediënten' uit het boek dat hij gelezen heeft?

Kinderliteratuur

Schrijf een boekrecensie

(7.5)

LESDOELEN

Op de leskaart staat vermeld:

- De leerling leert een boekrecensie schrijven.

Overig:

- De leerling kan aangeven welke onderdelen deel moeten uitmaken van een boekrecensie.

ALGEMENE INFORMATIE

Beginsituatie

-

Tijdsindicatie

Ongeveer 3 - 4 uur

Materiaal

- lijntjespapier
- pen/potlood
- (school)bibliotheek
- internet

Uitvoering

Opdrachten: alleen
schriftelijk

Afsluiting: alleen

Keuzeopdr.: alleen
schriftelijk/doe

VOORBEREIDING

Voor deze opdracht zou u enkele voorbeeldrecensies kunnen verzamelen, bij voorkeur van kinderboeken. Mogelijk kunt u op internet voorbeelden van boekrecensies vinden, maar ook in een aantal dagbladen worden boekrecensies opgenomen.

INSTRUCTIE EN BEGELEIDING

Opdracht 1 U bespreekt met de leerling de onderdelen van een boekrecensie. Dit zijn zaken als:

- een korte samenvatting van het boek
- positieve punten van het boek
- negatieve punten van het boek
- de mening van de schrijver van de recensie over het boek
- gegevens van het boek, zoals titel, schrijver, uitgever, enzovoort.

Na deze bespreking kunt u de leerling eventueel enkele voorbeeldrecensies laten bekijken.

Opdracht 2 -

Opdracht 3 -

Opdracht 4 Voor deze opdracht is het noodzakelijk dat er een boek wordt gevonden dat door een aantal kinderen in de klas is gelezen. Om een geschikt boek te vinden, kan het nodig zijn ook aan boeken te denken die al wat langer geleden gelezen zijn.

Afsluiting Eventueel kunt u de leerling op weg helpen met wat suggesties:

- publiceren in schoolkrant
- maken van een website
- ophangen op een centrale plaats binnen de school

- uitdelen van een pamflet

Keuzeopdracht 1 Het gaat hierbij om boeken waarover bij opdracht 2 en 3 een recensie is geschreven. Indien niemand in de groep deze boeken gelezen heeft, laat de leerling dan aan twee medeleerlingen zijn recensies lezen en laat ze een gesprek voeren of en waarom de medeleerlingen op basis van de recensies zouden besluiten de boeken wel/niet te gaan lezen.

BEOORDELING

Naast de mate waarin de leerling in staat is op zijn eigen leerproces te reflecteren (zie voor richtlijnen de algemene handleiding) zijn de volgende inhoudelijke aandachtspunten bij de beoordeling van belang:

Opdracht 1 Heeft de leerling zelf de onderdelen van een recensie kunnen opsommen? Dit zijn:

- een korte samenvatting van het boek
- positieve punten van het boek
- negatieve punten van het boek
- de mening van de schrijver van de recensie over het boek
- gegevens van het boek, zoals titel, schrijver, uitgever, prijs enzovoort.

Opdracht 2

- Is de leerling in staat een goede boekrecensie te schrijven?
- Zijn de onderdelen (inclusief negatieve punten?) die genoemd zijn bij opdracht 1 terug te vinden in de recensie?
- Komt uit de recensie duidelijk naar voren wat de eigen mening is van de leerling over het boek?

Opdracht 3

- Is de leerling in staat een goede boekrecensie te schrijven?
- Zijn de onderdelen (inclusief positieve punten!) die genoemd zijn bij opdracht 1 terug te vinden in de recensie?
- Komt uit de recensie duidelijk naar voren wat de eigen mening is van de leerling over het boek?

Afsluiting Heeft de leerling zelfstandig een manier bedacht om de recensies openbaar te maken?

Keuzeopdracht 1 Is er een goede, levendige discussie tot stand gekomen tussen de leerlingen?

Kinderliteratuur

De geschiedenis van een boek

(7.6)

LESDOELEN

Op de leskaart staat vermeld:

- De leerling leert informatie over de geschiedenis van het boek.

Overige:

- De leerling leert informatie over de uitvinding van de boekdrukkunst en wat dat voor een impact heeft gehad.

ALGEMENE INFORMATIE

Beginsituatie

-

Tijdsindicatie

Ongeveer 3 - 4 uur

Materiaal

- lijntjespapier
- pen/potlood
- internet
- (school)bibliotheek
- kippenveer (keuzeopdracht)
- inkt (keuzeopdracht)

Uitvoering

Opdrachten: alleen
schriftelijk/doe

Afsluiting: alleen

Keuzeopdracht: alleen
doe

VOORBEREIDING

Deze opdracht vereist geen specifieke voorbereiding.

INSTRUCTIE EN BEGELEIDING

Opdracht 1 Het kan zijn dat de leerling extra uitleg nodig heeft over wat met "soorten boeken" bedoeld wordt. Leg de leerling uit dat hij daarbij moet denken aan genres van boeken. Dus boeken die gemeenschappelijke kenmerken hebben en daarom behoren tot eenzelfde categorie, zoals thrillers, oorlogsboeken, liefdesromans, religieuze boeken, enzovoort.

Op verschillende manieren kan de leerling op zoek gaan naar informatie. Wijs de leerling indien nodig op zoekmachines als google, ilse of altavista (www.google.nl, www.ilse.nl of www.altavista.nl). Ook in (openbare) bibliotheken zijn mooie boeken te vinden over de geschiedenis van het (gedrukte) boek.

Opdracht 2 -

Opdracht 3 -

Afsluiting U bespreekt de opdracht met de leerling.

Keuzeopdracht 1 Als er geen kippenveer voorhanden is kan er ook met een kroontjespen geschreven worden.

BEOORDELING

Naast de mate waarin de leerling in staat is om op zijn eigen leerproces te reflecteren (zie voor richtlijnen de algemene handleiding) zijn de volgende inhoudelijke aandachtspunten bij de beoordeling van belang:

- Opdracht 1* Heeft de leerling meerdere bronnen gebruikt om aan informatie te komen?
- Opdracht 2* Heeft de leerling een schema gemaakt waarin hij per periode enkele typerende kenmerken heeft gezet? Hierbij kunt u denken aan:
- Periode voor 1456
- Soorten boeken: manuscripten (handgeschreven boeken) veelal over religie, zoals getijdenboeken, legenden, evangeliën en bijbels
 - Doelgroep: alleen geestelijken en geleerden
 - Omslag: versierd leer of hout
 - Vormgeving: sierlijk geschreven teksten vaak versierd met een miniatuur (klein schilderij)
 - Techniek: de boeken worden met de hand geschreven op perkament met inkt en een ganzenveer
 - Verspreiding: boeken worden verspreid via kloosters waar ze worden overgeschreven door monniken dat maanden kan duren
- Periode van 1456 - 1600
- Soorten boeken: religieuze boeken, schoolboeken, reisverhalen, politieke teksten, boeken met gedichten, almanakken over economie, weer, politieke en medische zaken, kronieken en 'verboden' boeken.
 - Doelgroep: deze wordt groter naast geestelijken en geleerden ook adel
 - Omslag: naast leren boekbanden nu ook perkamenten en papieren boekbanden
 - Vormgeving: direct na de uitvinding van de boekdrukkunst leken de gedrukte boeken nog veel op de handgeschreven exemplaren, veel versiering dus. Aan het eind van de 16e eeuw is eenvoud het belangrijkste kenmerk; de boeken hebben vaak een klein formaat en zijn gedrukt met een gotische letter.
 - Techniek: blokdruk waarbij de tekst van een hele bladzijde uit een blok hout wordt gesneden en letterdruk met metalen letters maar daarnaast wordt ook nog steeds geschreven
 - Verspreiding: boeken worden verspreid via drukkerijen, uitgevers en boekhandels. Belangrijk voor de verspreiding zijn ook de marskramers en rondreizende handelaars
- Periode 2000 - heden
- Soorten boeken: over alle mogelijke onderwerpen en in diverse genres zijn er boeken
 - Doelgroep: boeken zijn er voor iedereen; van baby tot bejaarde
 - Omslag: de harde koft en de paperback komen het meeste voor
 - Vormgeving: boeken worden met de computer vormgegeven
 - Techniek: het drukken geschiedt via een computergestuurde pers
 - Verspreiding: boeken worden verspreid via drukkers, uitgevers en boekhandels en zelfs printing-on-demand is mogelijk
- Opdracht 3* Is de leerling voor elke periode in staat geweest om een conclusies te trekken?
- Afsluiting* Kan de leerling het door hem gevonden belangrijkste verschil goed onderbouwen?
- Keuzeopdracht 1*
- Heeft de leerling verschillen kunnen aangeven tussen het schrijven met pen en veer (bijvoorbeeld wat betreft het tempo van het schrijven of de moeilijkheid)?
 - Kan de leerling beargumenteren wat hij het fijnst vindt om mee te schrijven?